

В. В. МОРОЗОВА
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ В ЛЕКСИЦІ ШВЕЙНОГО ВИРОБНИЦТВА

Швейна лексика, яка обслуговує одну з найважливіших і найдавніших сфер людської діяльності, неоднорідна за своїм походженням. До її складу, поруч з питомими словами, входить значна кількість запозичених, більшість з яких є інтернаціональними. Це зумовлено, зокрема, розширенням міжнародного обміну інформацією, зв'язком швейного виробництва з найновішими галузями науки і техніки. Не останнє місце серед цих факторів посідає і мода як соціальне явище.

Процеси інтернаціоналізації термінологічної лексики відбуваються, як правило, в межах терміносистем споріднених і неспоріднених мов. Так, серед найменувань одягу та його деталей в українській мові є чимало слів французького походження, напр.: *манжета* (фр. *manchette*) «деталь швейного виробу для оформлення низу рукавів або брюк»; *волан* (фр. *volant*) «вид оборки на жіночому одязі»; «В сукнях широко застосовується... багате оздоблення — *волани*, жабо, банти, рюші, пишні комірці» (Мистецтво). Французький термін *костюм* (фр. *costume*) запозичений з італійської мови, куди він потрапив з латинської, і в значенні «одяг» увійшов до багатьох мов приблизно одночасно. В українській мові він значно розширив свою семантику і вживається на позначення: 1) комплекту верхнього одягу, що складається з піджака, штанів, а іноді й камізелки (у чоловіків) або жакета й спідниці (у жінок): «Ішла Марта назустріч, одягнена в синій новий *костюм*, що був їй так до лиця» (М. Коцюбинський); «Павло, уже одягнутий — в гарному елегантному *костюмі*, не одразу озвався на Чумакові слова» (А. Головка); 2) одягу взагалі: «Бачачи сумний стан їх *костюмів* і їх босі ноги, чесний чоловік пішов із ними просто на торг і покупував їм дешеві чоботи й убрання» (І. Франко); «Юнаки і дівчата в яскравих українських національних *костюмах* виконують гопак» (Рад. Україна); 3) театрального або маскарадного вбрання: «У мене був *костюм* Діани-мисливиці: золотий лук, сагайдак і туніка по коліна» (З. Тулуб); 4) одягу спеціального призначення: «Вона була в осінньому пальті поверх кошлатого лижного костюма» (О. Гончар).

Термін *реглан* запозичений українською мовою з англійської (*raglan*), де він означає фасон верхнього одягу, в якому рукав становить єдине ціле з плечем. Походить цей термін від прізвища англійського генерала Реглана. В українській мові це слово розширило семантику і вживається як на позначення верхнього одягу, так і рукава: «У 40—50 роках на території Полісся поширюються різноманітні жіночі куртки з коротким широким окатом рукава, що вшивається у пройму без посадки, куртки з *рукавом-реглан*» (Народна творчість та етнографія); «Ні день, ні вечір. Час відпочива на цій двозначній і непевній грані. У чоботі і модному *реглані*. Пішов додому важко голова» (Б. Олійник).

В останні роки в українській мові з'явилося чимало неологізмів-найменувань модних предметів одягу, запозичених разом з позначуваними ними поняттями з різних мов світу: *блузон*, *блейзер*, *бермуди*, *джинси*, *сафарі*, *шорти* тощо. Але вони ще не здобули повного громадянства в українській мові. Єдине розуміння зазначених лексичних одиниць пов'язане з певними труднощами, навіть спеціалісти витлумачують їх по-різному. Так, слово *блузон* (англ. *blouzon*) в одних джерелах вживається на позначення блузи, що носить поверх спідниці або штанів і щільно облягає стегна, в інших — блузи вільного крою; блузи, яка має багато кишень: «На прогулянці, за кермом автомобіля знадобляться спортивні куртки, *блузони* — м'які, світлі, з безліччю кишень» (З журналу).

Аналізовані найменування поки що не мають інших відповідників в українській мові, тому що означувані ними форми одягу, стиль не відбивають власного розуміння й трактування моди з урахуванням особливостей культури, побуту, національного колориту.

Серед інтернаціональних термінів привертають увагу слова, створені шляхом скорочення власних назв, напр., *малімо* (нім. *Malimo*), що вживається на позначення в'язально-прошивної машини, а також виготовленого на ній штучного в'язально-прошивного (нетканого) матеріалу. В основу цієї назви покладено ім'я винахідника нової технології

Ліауерсберга, назва місця виготовлення — *Лімбах-Оберфрона* і матеріал жольтон, який використовується в процесі виробництва малімо.

Збагаченню терміносистеми швейного виробництва в значній мірі сприяла поява низки слів, утворених за допомогою інтернаціональних словотворчих формантів *міні-*, *міді-*, *максі-*. Це зв'язано з поширенням у 60-ті роки нашого століття в багатьох країнах світу міні-моди, яка прийшла з Англії та Франції і завоювала велику популярність, особливо серед молоді. На зміну їй у 70-х роках прийшов елегантний міді- і виключно святковий максі-одяг. Інтернаціональні морфемні *міні-*, *міді-*, *максі-* спершу вживалися виключно в сфері назв жіночого одягу, характеризуючи його довжину: «Повернення до «міді» і «максі» — не тільки своєрідна реакція на «ультра-міні», які створювали для жінок певні незручності, а й виробнича необхідність» (Веч. Київ). Пізніше зазначені словотворчі елементи проникли і в інші галузі науки і техніки (*міні-автомобіль*, *міні-комп'ютер* та ін.). Розширення сфери вживання зазначених морфем викликало збагачення їх семантичного змісту. Мотивуючи семантику слова в цілому, вони сполучаються як з назвами одягу, так і з найменуваннями його деталей (*міні-кокетка*), малюнку матеріалу (*міні-клітинка*, *міні-малюнок*), вміщуючи в собі якісну характеристику розміру, об'єму тощо.

Особливістю семантики цих словотворчих елементів є те, що в назвах одягу вони вказують не тільки на розмір, але й на елегантність, сучасність, тобто віднесеність до певного стилю.

З іншомовними морфемами *міні-*, *максі-* в українській мові успішно конкурують питомі лексичні одиниці, утворені поєднанням прикметника (прикметника, прислівника) з іменником: *до колін*, *вище колін*, *за коліна*, *нижче колін* і под.

Таким чином, проникаючи в споріднені терміносистеми різних мов, інтернаціональні слова збагачують синонімічні ряди уживаної лексики.